

**Vzpomínka na přednostu I. ortopedické kliniky LF MU v Brně
doc. MUDr. Zdeňka Bozděcha, CSc. (1925–1988)**

Je tomu již dvacet let, co nás opustil významný člen naší společnosti doc. MUDr. Zdeněk Bozděch, CSc., dlouholetý přednosta I. ortopedické kliniky LF MU a FN u sv. Anny v Brně. Doc. Bozděch se významně zasloužil o rozvoj ortopedie v naší republice. Byl dlouholetým členem výboru ortopedické společnosti a členem redakční rady Acta chirurgie orthopaedicae et traumatologiae czechoslovaca. Funkci přednosta I. ortopedické kliniky v Brně vykonával v letech 1968–1988. Na svém pracovišti rozvinul počátkem sedmdesátých letech 20. století implantaci totálních náhrad kyčle a v krátké době i totálních náhrad kolen. Pod jeho vedením klinika používala všechny moderní metody osteosyntéz. Jako jeden z prvních v republice zavedl týmovou péči o nemocné s nádory pohybového aparátu. Rozšířil operativní zákroky u revmatiků. Věnoval se základnímu výzkumu kloubní chrupavky, osteoartrózy a metabolickým chorobám. V našich Actech publikoval v letech 1959–1988 celkem 63 prací, z nichž byl u 55 prvním autorem.

Doc. Bozděch se narodil 3. 8. 1925 ve Zbirohu, kde byl jeho otec veterinárním lékařem. Maturoval na reálném gymnáziu v Rokycanech v roce 1944. Studoval na lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze v letech 1945–1950. Jako medik pracoval na chirurgické klinice prof. Knoblocha na Bulovce. Po promoci pracoval jako sekundární lékař na chirurgickém oddělení okresní nemocnice v Bruntále. Po absolvování vojenské služby vykonával funkci primáře chirurgického oddělení a náčelníka Vojenské nemocnice v Klatovech. Atestoval z oboru chirurgie v roce 1956.

Od 1. 5. 1956 nastoupil na kliniku prof. Frejky v Brně jako starší sekundář. Od roku 1959 pracoval na místě asistenta. V roce 1959 složil atestaci 2. stupně z ortopedie a v roce 1963 obhájil svou kandidátskou práci „Vyšetřování synoviálních výpotků“. V letech 1964–1965 byl vyslán

do Erlabrunnu v NDR, aby vykonával funkci přednosta ortopedického oddělení hornické nemocnice, s níž měla ortopedická klinika družbu. V roce 1969 obhájil svou habilitační práci „Příspěvky k teorii a praxi synovektomií“. V této práci zdůraznil základní výzkum a biologický přístup k řešení ortopedických nemocí. Po emigraci doc. Kosinky byl doc. Bozděch od 1. 9. 1968 pověřen prozatímním vedením I. ortopedické kliniky v Brně. Řádným přednostou I. ortopedické kliniky byl jmenován až v roce 1978.

Pod jeho vedením došlo k rozvoji jak léčebně preventivní činnosti tak vědecké a publikační práce kliniky na vysoké odborné úrovni. Až do roku 1983 měla klinika 140 lůžek, do roku 1988 120 lůžek. Vzhledem ke kapacitě jednoho operačního sálu bylo prováděno „jen“ kolem 900 operací ročně. Do roku 1979 se klinika aktivně účastnila traumatologických služeb. Pod vedením doc. Bozděcha byly na klinice zavedeny moderní metody operačních výkonů kostní a kloubní traumatologie (AO dlahy, zevní fixátory, cervikokapitální náhrady aj.). V roce 1969 provedl ve spolupráci s prof. O. Čechem první implantaci totální náhrady kyčle na Moravě. Jako jeden z prvních v republice implantoval v 70. letech

totální náhrady kolena. Nebál se použít i jiné implantáty té doby (Sivaš, double cup aj.). V 70. letech zahájil u nás éru unikompartmentálních náhrad kolena. Precizně prováděl operační výkony u vývojové dysplazie kyčle (otevřené repozice u dětí, osteotomie sec. Salter, sec. Scaglietti, Chiariho osteotomie pánve, plastiky tekta, korekční osteotomie proximálního konce femuru aj.). Zavedl prolongace končetin pomocí Ilizarevova a Wagnerova aparátu. Ovládal celou škálu operačních výkonů na kostech i měkkých tkáních u neurologicky nemocných. Zabýval se chirurgickým léčením hemofiliků a revmatiků. Uvedl do běžné praxe synovektomie velkých i malých kloubů a endoprotetiku velkých kloubů i silastikových náhrad kloubů ruky u revmatiků. Založil na klinice revmatochirurgickou indikační komisi a vedl ji mnoho roků.

Doc. Bozděch zavedl na klinice systematický onkologický program. V roce 1971 vznikl na klinice Centrální registr kostních nádorů a jim podobných afekcí, který navázal na mnohaletou práci Laboratoře pro patofyziologii kostní tkáně. Vedoucím laboratoře byl po celou dobu prof. Vítězslav Horn, DrSc. Laboratoř navazovala na práci Tkáňové ústředny pracující při klinice od roku 1952. Laboratoř používala všechny moderní vyšetřovací metody. Doc. Bozděch založil Komisi pro nádory kostí a kloubů a po celá léta ji vedl. Komise umožňovala interdisciplinární práci, kdy nemocný byl posuzován lékaři mnoha oborů. Tento způsob péče o nemocné předběhl dobu. Komise v rozvinuté podobě pracuje na klinice dodnes v rámci Univerzitního onkologického centra. Doc. Bozděch a prof. Horn spolupracovali s našimi i zahraničními experty (prof. M. Salzer, prof. R. Kotz, prof. G. Wagner, prof. Movšovič a další) a udržovali s nimi přátelské kontakty. Prof. Horn byl stálým zástupcem Československa v Arbeitsgemeinschaft für Knochen-tumoren v Heidelbergu. Kostním

nádorům byly věnovány kongresy s mezinárodní účastí v roce 1973 a 1975 a seminář expertů východního bloku v roce 1980. Doc. Bozděch prováděl složité operační výkony v kostní onkologii (hemipelvektomie, konzervativní hemipelvektomie, resekce tumorů pánve, resekce a náhrady tumorózními typy kyčelních a kolenních endoprotéz, arthrodezy sec. Juwara-Putti, intertorakoskapulární amputace, resekce sec. Tikhor-Linberg a další).

Laboratoř pro patofyziologii kostní tkáně dávala v té době možnost vědecké práce klinickým i mimoklinickým pracovníkům. Jen do roku 1983 poskytla podklady pro 8 kandidátských, 5 habilitačních a 7 doctorských dizertačních prací. Doc. Bozděch a prof. Horn spolupracovali jak v problematice onkologické, tak v základním výzkumu kloubní chrupavky a kostní tkáně, což se odrazilo v mnoha společných publikacích. Doc. Bozděch dokázal i přes velké operační zatížení rozvíjet základní i aplikovaný ortopedický výzkum (výzkum kloubní chrupavky, fyziologie kloubů, výzkum v oblasti nádorů, osteopatie aj.). Základní výzkum se mu stal podkladem pro práci klinickou. V oblasti výzkumu spolupracovala klinika s mnoha institucemi a odborníky ze zahraničí. Doc. Bozděch věnoval studiu nových metod mnoho ze svého volného času. Stimuloval vědeckou a publikační činnost na klinice. Sám publikoval celkem 181 vědeckých prací a napsal obsáhlá skripta pro studenty. Seznam všech jeho publikací uveřejnil v nekrologu MUDr. Jiří Stryhal (Acta Chir. orthop. Traum. čech., 56: 176–184, 1989).

Za 20 roků vedení doc. Bozděchem uspořádala I. ortopedická klinika v Brně 8 celostátních kongresů, z toho 4 s mezinárodní účastí. Kon-

gresů se pravidelně účastnily významné osobnosti nejen z naší republiky, ale i ze všech okolních států, včetně Rakouska, Německa, Švýcarska a SSSR. Kongresy měly vysokou odbornou i společenskou úroveň. Slavnostní večery byly organizovány v nádherném prostředí moravských zámků (Náměšť nad Oslavou, Židlochovice, Slavkov u Brna aj.), což bylo v té době neobvyklé.

Za jeho vedení měla klinika pevný organizační řád a koncepci. Sloužila nemocným v celé šíři léčby ortopedických nemocí. Poskytovala péči o vrozené a získané vady dětí i dospělých, traumatologickou péči pohybového aparátu, léčbu kostních nádorů, degenerativních onemocnění kloubů, implantace endoprotéz velkých kloubů, diagnostiku a léčbu osteopatií, kostních infekcí, rozvinula se chirurgie revmatismu, byly prováděny výkony u haemofiliků aj.

Doc. Bozděch byl výborným operátorem s citem pro fyziologické operování. Uměl vyřešit nejsložitější operační situace. Konzervativní hemipelvektomie nebo resekce tumorů v oblasti sakra prováděl bez cévního chirurga. Na operace byl vždy dokonale připraven. Operoval precizně, svižně, fyziologicky a bez zbytečných kroků. Standardní výkony nikdy netrvaly dlouho. Vždy se dokonale soustředil na výkon. Během jeho operací platila přísná pravidla pro všechny.

Doc. Bozděch byl vynikajícím učitelem. Neúnavně předával svoje zkušenosti a nadšení pro ortopedii mladším kolegům. Pro mnohé byl chodící encyklopedií. Každá rentgenová vizita byla i hodinou výuky pro začínající ortopedy. Stimuloval všechny k publikační a vědecké práci. Vždy na začátku nového školního roku napsal na tabuli heslo „publish

or perish“ jako výzvu mladším kolegům.

Doc. Bozděch byl výjimečnou osobností české ortopedie. Byl vzdělanec staré školy, vědcem a učitelem, všestranným ortopedem s nadprůměrnou pamětí, se širokým rozhledem a hlubokými znalostmi nejen z medicíny, ale i z přírodních věd, zoologie, archeologie, historie, literatury aj. Pro své hluboké teoretické i praktické znalosti a osobní charisma měl přirozenou autoritu u všech. Jeho publikace a přednášky přinášely vždy nové poznatky a prokazovaly hluboké znalosti a osobní zkušenosti. Jeho diskusní příspěvky o medicínských i všeobecných otázkách byly vždy velmi výstižné.

Doc. Bozděch byl po mnoho roků členem výboru Československé ortopedické společnosti, členem výboru Evropské osteologické společnosti, členem SICOT, čestným členem Ortopedické společnosti NDR a členem Evropské spondylologické společnosti. Dbal na spolupráci s kolegy ze Slovenska i dalších evropských zemí.

Zemřel nečekaně v 63 letech v důsledku komplikací po operačním zákroku. Zůstaly za ním stovky úspěšně operovaných a léčených pacientů a úctyhodný počet odborných publikací. Zůstalo za ním období kliniky s vysokou odbornou úrovní a věhlasem. Zůstaly za ním desítky ortopedů, které vychovával a kterým pomáhal v jejich odborném růstu. Patří mu hluboký dík a uznání za vše, co pro českou ortopedii vykonal.

Z. Rozkydal,
I. ortopedická klinika LF MU
a FN u sv. Anny v Brně